

**การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบล
ขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา***

**People's Participation in Tambon Development Projects of
Tambon Administrative Organizations in Changwat Songkhla**

Key words : การมีส่วนร่วมของประชาชน

ดุสิตา แก้วสมบูรณ์

ร.ป.ม.(รัฐประศาสนศาสตร์), นักวิจัย

โครงการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

E-mail: dudee21@thaimail.com

สมพร เฟื่องจันทร์

Ph.D.(Policy Analysis), ผู้ช่วยศาสตราจารย์

อดีตอาจารย์ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

* เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Abstract

The objectives of this study were to investigate the forms and levels of people participation in Tambon Development Projects of Tambon Administrative Organization in Changwat Songkhla. This paper examined the relationship between personal factors, factors of the length of time people live in the area, factors of being local leaders or having been local leaders, and factors of attitudes towards local administration. In particular, Tambon Administrative Organization and people participation in Tambon Development Projects. The study looked in to the four aspects of participation, in thinking, decision making, practicing, and evaluating. Problems and obstacles were also investigated and recommendations were made to increase the rate of participation. The population of this quantitative study was a group of 379 household leaders living in the administrative areas of Tambon Administrative Organization (TAO) in Changwat Songkhla, and 30 TAO administrators. The questionnaire was used with the population consisting of 379 household leaders, and the in-depth interview was used with 30 TAO administrators who were in the legislative, administrative, and implementation sections.

The overall level of participation was moderate. The level of people participation, was the highest in implementing the project, followed by participation in follow-ups and evaluating, thinking, and decision-making, respectively. The attitudes of most of the people toward the local administration in the form of TAO was moderate.

There was a statistical difference in the participation in Tambon Development Projects according to the subjects different educational background, income, family size, length of time living in the area, and being or having been a local leader. Participation of people who were different in their gender and age was not different.

The main problems and obstacles in people participation in Tambon Development Projects of Tambon Administrative Organization in Changwat Songkhla found in the four aspects were a result of the Tambon Administrative Organization not providing opportunities for people to fully participate in local activities. Therefore, it is recommended that the Tambon Administrative Organization should provide opportunities for people to express their opinions and exchange their views so that activities in the communities will meet the objectives successfully and effectively.

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาในกระบวนการทั้ง 4 ด้านคือ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับบุคคล ระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในพื้นที่ การเป็นผู้นำท้องถิ่นหรือเคยเป็นผู้นำท้องถิ่น และทัศนคติที่มีต่อการปกครองท้องถิ่นแบบอบต. กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่วมคิด ด้านร่วมตัดสินใจ ด้านร่วมปฏิบัติการตามโครงการ และด้านร่วมติดตามและประเมิน และศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มพูนบทบาทการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตำบล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่เป็นหัวหน้าครอบครัวที่อาศัยอยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาจำนวน 397 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Questionnaires) และมีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ประชากรกลุ่มผู้บริหาร ได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายปฏิบัติการ จำนวน 30 คน

รูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการทั้ง 4 ด้านในภาพรวม พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมด้านร่วมปฏิบัติการตามโครงการมากที่สุด รองลงมาเป็นด้านติดตามและประเมินผล ด้านร่วมคิดและด้านร่วมตัดสินใจ ส่วนทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการปกครองท้องถิ่นแบบอบต. มีทัศนคติในระดับปานกลาง

ประชาชนในจังหวัดสงขลาที่มีระดับการศึกษา รายได้ ขนาดของครอบครัว ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น และการเป็นผู้นำหรือเคยเป็นผู้นำท้องถิ่นต่างกัน พบว่าการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลมีความสัมพันธ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนประชาชนในจังหวัดสงขลาที่มีเพศและอายุต่างกัน พบว่าการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตำบลมีความสัมพันธ์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในแง่ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมภายในท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนทัศนคติกันภายในชุมชน เพื่อการดำเนินกิจกรรมภายในชุมชนจะได้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

บทนำ

ในอดีตรัฐบาลได้มีการกระจายอำนาจให้กับประชาชนได้ปกครองตนเอง จึงมีแนวความคิดในการปกครองท้องถิ่นแบบองค์การบริหารส่วนตำบลเกิดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานเพื่อที่จะสร้างความเจริญให้กับท้องถิ่น และได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 (อาทร สุระวรรณ, 2539: 1-3) ต่อมาในสมัยของ ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ได้จัดทำ “โครงการพัฒนาตำบล” และมีการกระจายงบจากส่วนกลางให้องค์การบริหารส่วนตำบลจัดทำโครงการตามความต้องการของประชาชน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น (กรมการพัฒนารัฐบาลชนบท กรมการปกครอง, 2541: 5-8)

อย่างไรก็ตาม พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นองค์กรที่เกิดขึ้นใหม่นี้ แม้ตามหลักการจะเป็นรูปแบบที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองของประชาชน แต่กิจกรรมต่างๆ มักเป็นกิจกรรมย่อยๆ เกี่ยวกับบริการสาธารณะ ทำให้การพิจารณาโครงการไม่ได้คำนึงถึงความจำเป็นเร่งด่วนอย่างแท้จริง ยิ่งไปกว่านั้นการดำเนินงานยังขาดการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติการตามโครงการ และร่วมติดตามและประเมินผล (นเร เหล่าวิชา และคณะ, 2539: 1)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยว่าประชาชนในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลามีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตำบลมากน้อยเพียงใด รวมทั้งเพื่อศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีความ

สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตำบล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่างๆ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน

3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เพื่อเพิ่มพูนบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบล ขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ปัจจัยด้านการเป็นผู้นำท้องถิ่นหรือเคยเป็นผู้นำท้องถิ่น และปัจจัยด้านทัศนคติที่มีต่อการปกครองท้องถิ่นแบบอบต. มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน

การตรวจเอกสาร

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดจากปัญหาและความล้มเหลวในการดำเนินงานพัฒนาในอดีตที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของคนนอกชุมชน แต่ละเลยศักยภาพและความสามารถของคนในชุมชน

ดังนั้นจึงมีการเคลื่อนไหวและหันกลับมาทบทวน ประสพการณ์การพัฒนาที่ผ่านมาได้ข้อสรุปว่าประชาชน ควรเป็นผู้กำหนดเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา โดยเฉพาะในกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาและแสวงหา ทางออกด้วยตัวเอง (อรพินธ์ สุทธิพันธ์, 2533: 8)

2. แนวคิดเกี่ยวกับโครงการ

โครงการเป็นแผนงานที่จัดทำขึ้นอย่างมีระบบ โดยประกอบด้วยกิจกรรมย่อยที่ต้องใช้ทรัพยากรในการ ดำเนินงาน มีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดในการดำเนินงาน มีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจน มีพื้นที่ใน การดำเนินงาน เพื่อให้การบริการสนองความต้องการ ของกลุ่มบุคคลในพื้นที่ และต้องมีบุคคลหรือหน่วยงาน รับผิดชอบในการดำเนินงานหรือโครงการ (ฐาปนา ฉินไพศาล และ อัจฉรา ชีวะตระกูลกิจ, 2542: 2)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมหมายถึงการ ที่ผู้บริหารโครงการสามารถจะประยุกต์หลักการและ แนวความคิดของการพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับ สถานการณ์ของตน สามารถแบ่งแนวทางการพัฒนาได้ 3 แนวทางดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2540: 76) แนวทางการพัฒนาจากระดับบนลงล่าง แนวทางการพัฒนาจากระดับล่างขึ้นบนและแนวทาง การพัฒนาแบบผสม

4. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

ทัศนคติคือความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคล ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะแสดงให้เห็นในรูปของคำพูดหรือ พฤติกรรมที่สะท้อนทัศนคตินั้นๆ แตกต่างกันไป โดย ทัศนคติไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่เกิดขึ้นจาก ประสพการณ์ ความรู้ ความคิด ความเชื่อ รวมทั้งการ อบรมสั่งสอนเมื่อเยาว์วัย

5. รูปแบบการปกครองท้องถิ่นแบบองค์การ บริหารส่วนตำบล

หลังจากพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การ บริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ได้ประกาศใช้ ทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงฐานะขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในระดับตำบล 2 รูปแบบ คือ สภาตำบลและองค์การ บริหารส่วนตำบล (กรมการปกครอง, 2543: 44-45)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประกาศรี พัทธ์สินสุข (2532: 82-83) ได้ ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ พัฒนาชนบท: ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสุพรรณบุรี” พบว่าปัจจัยทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา และ การอยู่อาศัยในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นเวลานาน มีความ สัมพันธ์กับการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรม การพัฒนา

แนว ไสตติพันธ์ (2534: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง “การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนของ ประชาชนในชนบท: ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตพื้นที่ จังหวัดสงขลา” พบว่า ปัจจัยด้านเพศ ด้านการศึกษา ด้านรายได้ ด้านผู้ที่เป็นผู้นำหรือเคยเป็นผู้นำท้องถิ่น ทำให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากกว่าผู้ที่ไม่เป็น ผู้นำหรือไม่เคยเป็นผู้นำท้องถิ่น

จักรพงษ์ ทองเพชร (2538: 130-131) ได้ ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ พัฒนาจังหวัดที่ใช้งบประมาณตามข้อเสนอของสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสตูล” พบว่าปัจจัยด้านเพศมีความแตกต่างกัน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านร่วมตัดสินใจ ปัจจัยด้านอายุมีความแตกต่างกัน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านร่วมตัดสินใจ และด้านร่วมติดตามและ

ประเมินผลปัจจัยด้านระดับการศึกษามีความแตกต่างกัน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านร่วมคิด ด้านร่วมตัดสินใจ และด้านร่วมติดตามและประเมินผล ปัจจัยด้านรายได้มีความแตกต่างกัน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านร่วมตัดสินใจ และด้านร่วมปฏิบัติตามโครงการ และปัจจัยด้านความยาวนานในการอาศัยอยู่ในท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน 4 ด้าน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเลือกพื้นที่ศึกษา

1.1 ผู้วิจัยศึกษาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) หรือการสุ่มตามพื้นที่โดยใช้สภาพทางภูมิศาสตร์เป็นหลักเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม (อาคมใจแก้ว, 2539: 95)

1.2 จากนั้นทำการเลือกตัวอย่างของกลุ่มอำเภอด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามขนาดของกลุ่ม

1.3 เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างอำเภอแล้ว ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเชิงชั้นตามอัตราส่วน (Proportional Stratified Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างองค์การบริหารส่วนตำบลในแต่ละอำเภอ

1.4 ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มอย่างง่าย ใช้วิธีจับสลากแบบไม่ใส่กลับคืน (กานดา พุนทวิลาภ, 2530: 90) ในแต่ละอำเภอ เพื่อที่จะได้พื้นที่เป้าหมาย จำนวน 20 อบต.

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งประชากรออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ประชากรที่เป็นหัวหน้าครอบครัวที่อยู่ในเขตการปกครองของ อบต. ในจังหวัดสงขลา และประชากรกลุ่มผู้บริหาร ประกอบด้วย ฝ่ายนิติบัญญัติ ได้แก่ ประธานสภาบริหารอบต. ฝ่ายบริหาร ได้แก่ ประธาน

กรรมการบริหาร อบต. และฝ่ายปฏิบัติการ ได้แก่ ปลัด อบต.

การสุ่มตัวอย่างประชากรใช้สูตรของ Yamane (ประคอง กรรณสูตร, 2535: 11) คือ

$$S = \frac{N}{1+N(e)^2}$$

ดังนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ทั้งหมด 397 ตัวอย่าง ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มผู้บริหาร ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

มีทั้งหมด 2 ประเภท คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บและรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีการประสานงานกับอบต.ไว้ล่วงหน้าก่อนทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งได้แบบสอบถามคืนมา 397 ชุด คิดเป็นอัตราร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ในการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าไค-สแควร์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 64.2 มีอายุระหว่าง 40-60 ปี คิดเป็นร้อยละร้อยละ 33.2 มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,000-

10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 43.1 มีขนาดของครอบครัวไม่เกิน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 53.9 มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 73.8 และไม่ดำรงตำแหน่งหรือไม่เคยดำรงตำแหน่งผู้นำท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 85.1 และจากวัตถุประสงค์ที่กำหนด ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

1. ทักษะของประชากรกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทักษะปานกลางต่อการปกครองท้องถิ่นแบบอบต. คิดเป็นร้อยละ 70.5 รองลงมาคือมีทักษะดีเชิงบวก และมีทักษะดีเชิงลบ คิดเป็นร้อยละ 28.7 และ 0.8 ตามลำดับ

2. รูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ดังตารางที่ 1

3. ปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมที่สำคัญของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน พบว่าด้าน

ร่วมคิด ส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีโอกาสได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น (ร้อยละ 33.99 ของความเห็นด้านร่วมคิด) ด้านร่วมตัดสินใจ ส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีโอกาสเข้าร่วมตัดสินใจในการดำเนินงาน (ร้อยละ 23.24) ด้านร่วมปฏิบัติการตามโครงการ ส่วนใหญ่เห็นว่าขาดการประชุมชี้แจงให้สมาชิกได้รับทราบข้อมูลก่อนการปฏิบัติงาน (ร้อยละ 28.17) และด้านร่วมติดตามและประเมินผล ส่วนใหญ่เห็นว่าไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ทราบการดำเนินงานต่างๆ ที่ผ่านมา (ร้อยละ 30.28 ของความเห็นด้านร่วมติดตามและประเมินผล) ตามลำดับดังตารางที่ 2

ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมที่สำคัญของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน พบว่าด้านร่วมคิด ส่วนใหญ่เห็นว่าเจ้าหน้าที่อบต. ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นมากขึ้น (ร้อยละ 22.54 ของความเห็นด้านร่วมตัดสินใจ) ด้านร่วมตัดสินใจ ส่วนใหญ่เห็นว่าทางอบต. ควรจัดให้มีการ

ตารางที่ 1 รูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน

รูปแบบการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม			
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	\bar{X}
1. การมีส่วนร่วมด้านร่วมคิด	80 (20.2)	206 (51.9)	111 (28.0)	2.08
2. การมีส่วนร่วมด้านร่วมตัดสินใจ	111 (28.0)	198 (49.9)	88 (22.2)	1.94
3. การมีส่วนร่วมด้านปฏิบัติการตามโครงการ	87 (21.9)	244 (61.5)	66 (16.6)	1.95
4. การมีส่วนร่วมด้านติดตามและประเมินผล	98 (24.7)	221 (55.7)	78 (19.6)	1.95

หมายเหตุ: ค่า \bar{X} อยู่ระหว่าง 0-1 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับต่ำ
 ค่า \bar{X} มากกว่า 1 แต่ไม่ถึง 2 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
 ค่า \bar{X} อยู่ระหว่าง 2-3 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับสูง

ตารางที่ 2 ปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน

ปัญหาอุปสรรค	จำนวน (คน)	ร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง
1. ด้านร่วมคิด		
- ไม่มีโอกาสได้ร่วมคิด	44	30.99
2. ด้านร่วมตัดสินใจ		
- ประชาชนไม่มีโอกาสเข้าร่วมตัดสินใจในดำเนินงาน	33	23.24
3. ด้านร่วมปฏิบัติการตามโครงการ		
- ขาดการประชุมชี้แจงให้สมาชิกทราบข้อมูลก่อนการปฏิบัติงาน	40	28.17
4. ด้านร่วมติดตามและประเมินผล		
- ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ทราบการดำเนินงานที่ผ่านมา	43	30.28

ตารางที่ 3 ข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วม ในภาพรวมในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน

ข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง
1. ด้านร่วมคิด		
- เจ้าหน้าที่ อบต. ควรให้ประชาชนร่วมคิดมากขึ้น	32	22.54
2. ด้านร่วมตัดสินใจ		
- ทาง อบต. ควรมีการประชุมเพื่อร่วมกันตัดสินใจ	45	31.69
3. ด้านร่วมปฏิบัติการตามโครงการ		
- ต้องมีการประชุมชี้แจงให้สมาชิกรับทราบข้อมูลก่อนการปฏิบัติงาน	47	33.10
4. ด้านร่วมติดตามและประเมินผล		
- เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ทราบการดำเนินโครงการผ่านมา	38	26.76

ประชุมเพื่อร่วมกันตัดสินใจ (ร้อยละ 31.69 ของผู้ให้
ความเห็นด้านร่วมตัดสินใจ ด้านร่วมปฏิบัติการตาม
โครงการ ส่วนใหญ่เห็นว่าทางอบต.ต้องมีการประชุม
ชี้แจงให้สมาชิกรับทราบข้อมูลก่อนการปฏิบัติงาน
(ร้อยละ 33.10 ของความเห็นด้านร่วมปฏิบัติการตาม
โครงการ) และด้านร่วมติดตามและประเมินผล

ส่วนใหญ่เห็นว่าควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ทราบข่าวสารการดำเนินโครงการที่ผ่านมา ดังตารางที่ 3

สรุป

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นและปัจจัยด้านเป็นผู้นำท้องถิ่นหรือเคยเป็นผู้นำท้องถิ่น พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 40-60 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,000-10,000 บาท มีสมาชิกในครอบครัวไม่เกิน 4 คน อาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นระยะเวลา 11 ปีขึ้นไป และไม่ได้เป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้นำท้องถิ่นหรือไม่เคยดำรงตำแหน่งผู้นำท้องถิ่น

2. ทักษะคติของประชาชนที่มีต่อการปกครองท้องถิ่นแบบอบต. เมื่อมองในภาพรวม พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติปานกลางจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือ มีทัศนคติเชิงบวก และทัศนคติเชิงลบ

3. รูปแบบและระดับการมีส่วนร่วม พบว่าด้านร่วมคิด ด้านร่วมตัดสินใจ ด้านร่วมปฏิบัติการตามโครงการ และด้านร่วมติดตามและประเมินผล มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับบุคคล และปัจจัยด้านทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการปกครองท้องถิ่นแบบอบต.กับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตำบล พบว่าปัจจัยด้านเพศ อายุ การเป็นผู้นำท้องถิ่นหรือเคยเป็นผู้นำท้องถิ่น ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยด้านระดับการศึกษา รายได้ ขนาดของครอบครัว ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และทัศนคติที่มีต่อการปกครองท้องถิ่นแบบอบต. มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตำบลอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มพูนบทบาทการมีส่วนร่วมที่สำคัญที่สุดในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน

- ด้านร่วมคิดคือการไม่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะคือเจ้าหน้าที่อบต.ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการพัฒนาตำบลมากขึ้น

- ด้านร่วมตัดสินใจคือการไม่มีโอกาสในการเข้าร่วมตัดสินใจในการดำเนินงานโครงการพัฒนาตำบล ข้อเสนอแนะคืออบต.ควรจัดประชุมเพื่อให้ประชาชนรับทราบข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานในโครงการพัฒนาตำบลและมีโอกาสในการร่วมตัดสินใจ

- ด้านร่วมปฏิบัติการตามโครงการคือการขาดการประชุมชี้แจงให้สมาชิกในชุมชนได้รับทราบข้อมูลก่อนการปฏิบัติงาน ข้อเสนอแนะคือ อบต.ต้องประสานงานขอความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนให้ร่วมปฏิบัติการตามโครงการ

- ด้านร่วมติดตามและประเมินผลคือการไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ทราบผลการดำเนินงานต่างๆ ที่ผ่านมา ข้อเสนอแนะคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ทราบข่าวสารการดำเนินโครงการต่างๆ ที่ผ่านมา โดยการติดประกาศหรือชี้แจงผลงานของโครงการ

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการวิจัย พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศและอายุไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนา ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของประภาศรี พิทักษ์สินสุข (2532: 82-83) ที่พบว่าเพศและอายุมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา

2. ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษา รายได้ และขนาดของครอบครัว มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตำบลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของวิวัฒน์ ภู่นองศรี (2537: 106) ที่พบว่าระดับการศึกษา รายได้ และขนาดของครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม

3. ปัจจัยระดับบุคคลด้านระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งขัดแย้งกับผลงานวิจัยของจักรพงษ์ ทองเพชร (2538: 135) ที่พบว่าประชาชนในจังหวัดสตูลที่มีความยาวนานในการอาศัยอยู่ในท้องถิ่นต่างกัน มีส่วนร่วมในโครงการไม่แตกต่างกัน

4. ปัจจัยด้านการเป็นผู้นำท้องถิ่นหรือเคยเป็นผู้นำท้องถิ่นไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของแนว โสทธิพันธุ์ (2534: 89) ที่พบว่าประชาชนในชนบทในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลาที่เคยเป็นผู้นำท้องถิ่นกับการไม่เคยเป็นผู้นำท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน

5. ปัจจัยด้านทัศนคติที่มีต่อการปกครองท้องถิ่นแบบอบต.มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6. ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ การเป็นผู้นำท้องถิ่นหรือเคยเป็นผู้นำท้องถิ่น และทัศนคติที่มีต่อการปกครองท้องถิ่นแบบอบต. ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพราะด้านเพศนั้นสังคมในปัจจุบันได้ให้สิทธิความเท่าเทียมกันระหว่างเพศชายและเพศหญิง ส่วนด้านอายุ พบว่าคนที่บรรลุนิติภาวะแล้วย่อมมีจิต-

สำนึกและมีรับผิดชอบในการพัฒนาท้องถิ่น ในด้านการเป็นผู้นำท้องถิ่นหรือเคยเป็นผู้นำท้องถิ่น พบว่าคนที่ยังไม่เคยเป็นผู้นำท้องถิ่นแต่มีจิตสำนึกและกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนก็เป็นวิธีการหนึ่ง ที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ สำหรับด้านทัศนคติที่มีต่อการปกครองท้องถิ่นแบบอบต.นั้น จะเห็นได้ว่าประชาชนที่มีทัศนคติทางบวกต่อองค์กรปกครองท้องถิ่นจะตระหนักถึงความสำคัญและร่วมมือกับองค์กรในการพัฒนาและช่วยเหลือท้องถิ่นได้มากกว่าประชาชนที่มีทัศนคติทางลบต่อองค์กร

7. ปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษา รายได้ ขนาดของครอบครัว และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนที่มีการศึกษาสูงย่อมมีความสามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ ที่กำลังเป็นปัญหาอยู่ได้ ทางด้านรายได้ พบว่าคนที่มีความฐานะทางเศรษฐกิจดีจะมีความพร้อมที่จะสนับสนุนให้กิจกรรมของท้องถิ่นสำเร็จได้ ส่วนด้านขนาดของครอบครัวนั้น พบว่าครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกมาก จะมีความพร้อมทั้งกำลังใจ กำลังกาย และกำลังเงินในการผลักดันให้งานสำเร็จไปได้ด้วยดี อีกทั้งทางด้านระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ พบว่าประชาชนที่มาตั้งรกรากอยู่ในพื้นที่จังหวัดสงขลาเป็นเวลานาน จะเกิดความรักและสนิทสนมคุ้นเคยกันภายในชุมชน ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น

ข้อเสนอแนะ

ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม กิจกรรมที่มีประสิทธิภาพที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนมากที่สุดในระยะบวการทั้ง 4 ด้าน คือกิจกรรมการประชุมประชาคมหมู่บ้านและประชาคมตำบลอย่าง

สม่ำเสมอ อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ทั้งนี้เพราะการประชุมในลักษณะดังกล่าวจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทัศนคติซึ่งกันและกัน

ขณะเดียวกันหน่วยงานภาครัฐจะถือโอกาสในการประชุมเพื่อประชาสัมพันธ์โครงการ เพื่อให้ประชาชนได้ทราบวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ อีกทั้งรายงานผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ซึ่งกิจกรรมลักษณะนี้เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่มีลักษณะเป็นธรรมชาติโดยที่ประชาชนไม่รู้สึกรู้ว่าถูกบังคับ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยในพื้นที่อื่นให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น เช่น ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อรับทราบปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมให้ครอบคลุมพื้นที่มากขึ้น

2. ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพก่อนการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อจะได้ข้อมูล ตัวแปร และผลการวิจัยที่มีความชัดเจนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- การปกครอง, กรม. 2543. คู่มือการปฏิบัติงานและการตรวจสอบด้านการเงิน การคลัง การบัญชี และการพิจารณาความรับผิดชอบทางละเมิดของอบต.. กรุงเทพฯ: ส่วนท้องถิ่น.
- การพัฒนาชุมชน, กรม. 2541. โครงการพัฒนาตำบล ปี 2541. (สำเนา)
- กานดา พูนลาภทวี. 2530. สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ฟิสิกส์เซ็นเตอร์การพิมพ์.
- จักรพงษ์ ทองเพชร. 2538. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาจังหวัดที่ใช้งบประมาณตามข้อ

เสนอของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสตูล”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)

ฐาปนา ฉันทไพศาล และ อัจฉรา ชีวะตระกูลกิจ. 2542. การบริหารโครงการและการศึกษาความเป็นไปได้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อีระฟิล์ม และไซเท็กซ์.

นเร เหล่าวิชา และคณะ. 2539. รายงานการวิจัยเรื่องศึกษารูปแบบการพัฒนาโครงการสุพรรณบุรี: พื้นฐานของการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (สำเนา)

แนว สดธิพันธุ์. 2534. “การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนของประชาชนในชนบท: ศึกษากรณีในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์เพื่อการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)

ประคอง กรรณสูตร. 2535. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ประภาศรี พิทักษ์สินสุข. 2532. “การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาชนบท: ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสุพรรณบุรี” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (สำเนา)

วิวัฒน์ ภูคนองศรี. 2537. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานสำรวจชุมชนสัมพันธ์ในจังหวัดปัตตานี” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์เพื่อการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)

สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. 2540. เอกสารการ
สอนชุดวิชาการบริหารแผนงานโครงการพัฒนา
ท้องถิ่นและชนบท. พิมพ์ครั้งที่ 5. นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

อรพินธ์ สุทธิพันธ์. 2533. “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม
ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในกิจกรรม
เพื่อเพิ่มพูนรายได้” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเพื่อการพัฒนาชุมชน มหา-
วิทยาลัยสงขลานครินทร์. (ลำเนา)

อาคม ใจแก้ว. 2539. วิธีวิทยาการวิจัยทางรัฐประศาสน-
ศาสตร์. สงขลา: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์.

อาทร คุระวรรณ. 2539. รายงานการวิจัยเรื่องบทบาท
สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนา
ท้องถิ่น: ศึกษาเปรียบเทียบกรณีองค์การบริหาร
ส่วนตำบลใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้. สงขลา:
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
(ลำเนา)